

Galerie „otců zakladatelů“ gastroenterologické společnosti

Profesor MUDr. Zdeněk Mařatka, DrSc.

M. Lukáš

Klinické a výzkumné centrum pro střevní záněty, Klinické centrum ISCARE a.s. a 1. LF UK v Praze

V tomto roce, kdy oslavujeme 80 let od založení gastroenterologické společnosti (25. 10. 1945), chceme v každém čísle časopisu v krátkosti připomenout významné osobnosti, které stály u jejího zrodu. Určitě nepřekvapí, že jako první osobnost jsem vybral **prof. MUDr. Zdeňka Mařatku, DrSc. (27. 6. 1914–24. 3. 2010)**, který stál nejen u založení odborné společnosti, ale také působil jako první porevoluční a svobodně zvolený prezident naší společnosti. Navíc od roku 1969 do roku 1999, tedy po tři desetiletí, zastával funkci vedoucího redaktora našeho časopisu. Jeho vliv na vznik a další vývoj odborné společnosti včetně časopisu je neoddiskutovatelný a ze všech „otců zakladatelů“ určitě největší.

Zdeněk Mařatka se narodil doslova v předvečer vypuknutí první světové války dne 27. června 1914 v rodině slavného českého sochaře Josefa Mařatky. Umělecké geny zděděné po otci a schopnost analytického a vizionářského myšlení mu umožnily, aby tak přistupoval i ke studiu trávicích chorob. Zdeněk Mařatka nastoupil v roce 1939 na místo neplaceného asistenta na II. interní kliniku Všeobecné fakultní nemocnice v Praze vedenou profesorem Josefem Pelnářem. Výběr této kliniky nebyl náhodný, protože od roku 1936 sem již jako medik docházel a působil zde jako pomocná vědecká síla. Ve 40. letech se Mařatka soustředil na studium střevních zánětů, kon-

krétně ulcerózní kolitidy. Po válce strávil jeden rok v USA na různých pracovištích, které se věnovaly výzkumu trávicích poruch, především ve Filadelfii a v Chicagu.

Po návratu ze studijního pobytu v USA publikoval v knižní podobě svou habilitační práci Colitis Ulcerosa jako první odbornou monografii vůbec o idiopatických střevních zánětech v domácím odborném písemnictví. Byl také posledním docentem na Karlově univerzitě, který v únoru 1948 podstoupil řádný proces habilitačního řízení, který byl komunistickým režimem následně odstraněn, a to na dlouhých 42 let, a byl obnoven až v roce 1990. V roce 1956 po nátlaku komunistů musel Mařatka odejít z akademické a školské pozice a II. interní kliniku opustit, protože nebylo v té době možné, aby nekomunista, navíc oceňovaný v západním světě, vedl výchovu mediků a mladých lékařů. Odešel do nemocnice na Bulovce, kde se stal přednostou interního oddělení a vytvořil centrum pro léčbu idiopatických střevních zánětů, jež představovalo až do poloviny 80. let minulého století absolutní špičku v tehdejší Československu. V roce 1970 se stal prezidentem Světové endoskospické společnosti, v níž se zasloužil o vytvoření mezinárodní endoskospické terminologie. Profesor Mařatka byl stále neuvěřitelně aktivní, cestoval, přednášel a publikoval. Ve věku 76 let byl v roce 1990 jednomyslně zvolen do pozice prezidenta české gastro-

Obr. 1. Prof. MUDr. Zdeněk Mařatka, DrSc., FCMA (27. 6. 1914–24. 3. 2010). Převzato se svolením z Folia Gastroenterol Hepatol 2004; 2(2): 59–61. www.pro-fovia.org.
Fig. 1. Prof. Zdeněk Mařatka, MD, DSc., FCMA (27. 6. 1914–24. 3. 2010).

enterologické společnosti, již zastával do roku 1994. V roce 1999, po třiceti letech funkce šéfredaktora našeho časopisu, předal tuto pozici doc. MUDr. Milanovi Kmentovi, CSc.

Na pana profesora Mařatku mám řadu osobních vzpomínek, protože jsem měl možnost s ním spolupracovat, přednášet a měl jsem tu čest, že byl mým oponentem při habilitačním a profesorském řízení. Než jsme se stali přátelé, nebyla pro mne první vzpomínka na naše setkání úplně příjemná. V roce 1988 byl v Římě pořádán „nulový“ kongres evropské gastroenterologické společnosti, který později dostal označení UEGW. Profesor Torsolli,

prezident kongresu, nabídl všem komunistickým zemím, aby na náklady italských pořadatelů poslali jednoho mladého gastroenterologa do třiceti let na tento kongres. V červenci roku 1988 však všichni „perspektivní“ mladí gastroenterologové, členové komunistické strany, byli již asistenti na klinikách a měli dva měsíce trvající učitelské prázdniny a kontakt s nimi nebyl možný. Poslední den, 15. 7. 1988, kdy doc. MUDr. Markéta Jablonská, DrSc., tehdejší předsedkyně výboru ČGS, musela odeslat jméno kandidáta na cestu do

Říma, mě potkala na cestě v nemocnici na oběd a rychle jsme se domluvili. Uvítacího ceremoniálu v římském Kapitolu se účastnilo několik tisíc účastníků kongresu a zde jsem potkal pana profesora Mařatku. S úsměvem jsem k němu vyrazil, ale jeho reakcí jsem byl velmi zklamán. Řekl mi: „Proboha, jak jste se sem dostal?“ Až po letech, když jsme byli přáteli, mi sdělil, že si myslel, že jsem spolupracovník státní tajné bezpečnosti a byl jsem poslán na kongres, abych na něj „dával pozor“. Druhou a asi tu nejhezčí vzpomínku na pana profesora

mám z roku 2006, kdy jsem měl tu čest přednášet jako vůbec první Mařatkovu přednášku na zahájení Gastroenterologického kongresu v Hradci Králové. Byla to asi má nejlepší přednáška v životě, na kterou jsem se měsíce připravoval, a měla název: „Tajemství ulcerózní kolitidy“. Profesor Mařatka mi po ní přišel osobně pogratulovat a oběma nám tekly slzy po tvářích.

Milan Lukáš
šéfredaktor časopisu
milan.lukas@email.cz

SLOVENSKÁ GASTROENTEROLOGICKÁ SPOLOČNOSŤ
ONKOLOGICKÁ SEKCIA SGS

XXIV.
VRÁBLIKOV DEŇ
14. marec 2025 NOÚ Bratislava

Hlavná téma: „Keď sa nedarí...“

 Priame prenosy
z endoskopických sál

**SAVE
THE
DATE**